

Mali Tablo Okuryazarlık Düzeyinin Banka Kredi Temsilcileri, SMMM'ler ve İşletme Yetkilileri Açısından İncelenmesi

Examination of Financial Statement Literacy Level in Terms of Bank Credit Representatives, Accountants and Business Authorities

Sefa ONUT

Corresponding Author | Sorumlu Yazar

Dr. | Dr.

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Gürün Meslek Yüksekokulu
Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Sivas, Türkiye

Sivas Cumhuriyet University, Gürün Vocational School,
Department of Management and Organization, Sivas, Türkiye

sonut@cumhuriyet.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-8196-0964>

Mehmet DEMİR

Prof. Dr. | Prof.

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Finans ve Bankacılık Bölümü, Sivas, Türkiye

Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Economics and
Administrative Sciences, Department of Finance and Banking,
Sivas, Türkiye

mehmetdemir@cumhuriyet.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-1796-7974>

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü | Article Type: Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş Tarihi | Received: 12.02.2024

Kabul Tarihi | Accepted: 21.10.2024

Yayın Tarihi | Published: XX.XX.2024

Atıf | Cite As

Onut, S., & Demir, M. (2024). Mali Tablo Okuryazarlık Düzeyinin Banka Kredi Temsilcileri, SMMM'ler ve İşletme Yetkilileri Açısından İncelenmesi. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(3), 482-501. <https://doi.org/10.17218/hititsbd.1435935>

Yazar Katkıları: %50- %50

Değerlendirme: Bu makalenin ön incelemesi iki iç hakem (editörler - yayın kurulu üyeleri) içerik incelemesi ise iki dış hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik modeliyle incelendi. Benzerlik taraması yapılarak (Turnitin) intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Etik Bildirim: husbededitor@hitit.edu.tr
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/hititsbd>

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Author Contributions: 50% - 50%

Review: Single anonymized - Two Internal (Editorial board members) and Double anonymized - Two External Double-blind Peer Review. It was confirmed that it did not contain plagiarism by similarity scanning (Turnitin).

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while conducting and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Complaints: husbededitor@hitit.edu.tr
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/hititsbd>

Conflicts of Interest: The author(s) has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author(s) acknowledge that they received no external funding to support this research.

Copyright & License: Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Examination of Financial Statement Literacy Level in Terms of Bank Credit Representatives, Accountants and Business Authorities*

Abstract

Financial statement literacy involves understanding the information presented in the balance sheet and income statement and interpreting the results for their intended purpose. There are many studies in the literature on financial literacy, which is confused with financial statement literacy. However, the same does not apply to financial statement literacy. There are very few studies that focus solely on financial statement literacy, and the scope of the studies is not wide. Business managers, owners, accountants, and bank loan officers are involved in almost all decisions, whether strategic or ordinary. No studies have been found to determine the levels of financial statement literacy among these three segments. It can be concluded that there is a gap in the literature. Therefore, this study is expected to enhance the literature and generate interest in financial statement literacy within the academic community. The study aims to emphasize the importance of financial statement literacy, differentiate it from financial literacy, and evaluate the degrees of financial statement literacy among information users such as business managers-owners, accountants, and bank loan representatives. In order to accomplish this objective, a survey was conducted in July 2022 among 378 individuals from the aforementioned three segments in Sivas. The questionnaire form contains statements regarding the meanings of the information presented in the balance sheet and income statement, as well as the relationships between the accounts and how the results will impact the business. The language used is clear, objective, and value-neutral, with a formal register and precise word choice. The structure is logical and follows a clear progression, with causal connections between statements. The text is free from grammatical errors, spelling mistakes, and punctuation errors. No changes in content have been made. The Cronbach Alpha coefficient of the questionnaire was found to be 0.885. The data was analyzed using the SPSS 25 software package. The arithmetic mean (\bar{x}) and standard deviation (SD) of the participants' opinions for each statement were calculated. The level of conformity/non-conformity of the opinions to the theory was determined, and the results were interpreted. Finally, the authors of the study have developed a score scale to determine the financial statement literacy levels of the participants in terms of points. According to the research findings, bank loan representatives demonstrated a high level of financial statement literacy. On the other hand, accountants showed a medium level of financial statement literacy, while business managers-owners had a very low level, as determined by their score values. According to the study, the opinions of accountants and bank loan representatives were found to be more consistent with the theory than those of business managers-owners. It is important to note that information held by managers and owners of enterprises, which is not reflected in financial statements, may have a negative impact on the significance of such statements and could potentially hinder comprehension.

Keywords: Financial Statements, Financial Statement Literacy, Financial Literacy, Financial Analysis

Mali Tablo Okuryazarlık Düzeyinin Banka Kredi Temsilcileri, SMMM'ler ve İşletme Yetkilileri Açısından İncelenmesi**

Öz

Mali tablo okuryazarlığı özellikle bilanço ve gelir tablosundaki bilgileri anlama, amaç doğrultusunda kullanma ve çıkan sonuçları yorumlama olarak ifade edilebilir. Mali tablo okuryazarlığı ile karıştırılan finansal okuryazarlık konusunda literatürde çok fazla sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Ancak aynı durum mali tablo okuryazarlığı için geçerli değildir. Salt mali tablo okuryazarlığı konusunun ele alındığı çalışmalar çok az, çalışmaların kapsamı ise geniş değildir. İster stratejik olsun isterse de olağan olsun çoğu kararlarda işletme yönetici-sahiplerinin, SMMM'lerin ve banka kredi yetkililerinin söz hakkı bulunmaktadır. Bu üç kesimin mali tablo okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik bir çalışmaya ise tarafımızca rastlanmamıştır. Bu açıdan literatürde bir eksikliğin/boşluğun olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı ve mali tablo okuryazarlık konusunda akademik çevrenin ilgisini artıracığı düşünülmektedir. Araştırmanın amacı, mali tablo okuryazarlığının önemini, finansal okuryazarlıktan farklılığını vurgulamak ve bilgi kullanıcılarının (işletme yönetici-sahipleri, SMMM'ler ve banka kredi temsilcileri) mali tablo okuryazarlık düzeylerini belirlemektir. Bu amaca ulaşmak için 2022 yılı Temmuz ayında, Sivas'ta, bu üç kesimden oluşan 378 kişiye anket uygulanmıştır. Anket formunda bilanço ve gelir tablosundaki bilgilerin anlamları; hesaplar arasındaki ilişkilerin neyi ifade ettiği; çıkan sonuçların işletmeyi ne yönde etkileyeceği vb. konularla ilgili

* This study is derived from the doctoral dissertation titled 'Investigation of Financial Statement Literacy Levels from the Perspective of Information Users Using a Mixed Method: The Case of Sivas Province,' numbered 811225.

** Bu çalışma 811225 numaralı "Bilgi Kullanıcıları Açısından Mali Tablo Okuryazarlık Düzeylerinin Karma Yöntem ile Araştırılması: Sivas İli Örneği" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

ifadelere yer verilmiştir. Anketin Cronbach Alpha katsayısı 0,885 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen verilerin analizi için SPSS 25 paket programı kullanılmıştır. Katılımcıların her bir ifade için belirttikleri görüşlerin standart sapması (ss) ve aritmetik ortalaması (\bar{x}) hesaplanmış; görüşlerin teoriye uygunluk/uygunsuzluk düzeyleri belirlenmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır. Son olarak katılımcıların mali tablo okuryazarlık düzeylerinin puan cinsinden belirlenmesi amacıyla çalışmada bir puan skalası geliştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda, aldıkları puan değerlerine göre mali tablo okuryazarlık düzeyinin banka kredi temsilcilerinde yüksek, SMMM'lerde orta ve işletme yönetici-sahiplerinde ise çok düşük olduğu görülmüştür. SMMM ve banka kredi temsilcilerinin ifadelerine ait görüşlerinin işletme yönetici-sahiplerine kıyasla teoriye daha uygun olduğu saptanmıştır. İşletme yönetici-sahiplerinin mali tablolara yansımaya değer veren bilgilere de sahip olmaları onların mali tabloları önemsemelerini ve bu tabloları anlama gayreti göstermelerini olumsuz etkilediği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mali Tablolar, Mali Tablo Okuryazarlığı, Finansal Okuryazarlık, Finansal Analiz

Giriş

Başlangıçta daha çok finansal işlemlerin kayıt, sınıflandırma ve özetleme aşamalarını ifade eden muhasebe bilimi, "bilgilerin/raporların analizi ve yorumlanması" fonksiyonunu ise özellikle son çeyrek yüzyıldır daha baskın olarak icra etmektedir. Bilginin ortaya konulmasından ziyade onu anlamlandırmak ve bu bilginin ne ifade ettiğini doğru bir şekilde tespit etmek çok daha önemli hale gelmiştir. İletişim ve ulaşımın akıllara durgunluk verecek tarzda gelişmesine paralel olarak işletmelerin faaliyet alanları genişlemiş; ticari faaliyetler ve ortaklıklar mahalli, bölgesel ve ülke düzeyinden çıkıp ülkelerarası boyuta evrilmiştir. Bu gelişmenin doğal bir sonucu olarak muhasebe bilgilerinin harmonizasyonunu sağlama ve muhasebe dilini ortak düzleme getirme çalışmaları hızlanmıştır.

Muhasebe birimince üretilen bilgilerin çok çeşitli kullanıcıları olduğu ve bu yelpazenin toplumun en küçük yapı taşından (birey) en büyük kurumuna (devlet) kadar açıldığı bilinmektedir. Her bir bilgi kullanıcısı, bu bilgiler ışığında finansal kararlar almakta ve planlamasını bu bilgilere göre yapmaktadır. Bu yüzden muhasebe bilgisinin kalitesi üzerine birçok yasal düzenlemeler, yönetmelikler, prensipler vb. geliştirilmiş ve bunlara uyulmasına gayret edilmiştir.

Son yıllarda literatürde "okuryazarlık" ile ilgili çeşitli ve farklı okuryazarlık kavramları geliştirilmiştir. Bunlardan en yaygın olanlarından birisinin "finansal okuryazarlık" olduğu söylenebilir. Bu çalışmada ise literatürde henüz tam olarak yer almayan ve daha çok finansal okuryazarlıkla karıştırılan veya karıştırılacağı düşünülen "mali tablo okuryazarlığı" üzerinde durulmuştur. Mali tablo okuryazarlığı kısaca, muhasebe bilgi sisteminin çıktısı olan mali tabloların (bilanço, gelir tablosu ve ek mali tablolar) ve bu tablolarda yer alan bilgilerin ne anlama geldiğinin ana hatlarıyla bilinmesini ifade etmektedir. Dolayısıyla bu okuryazarlık temel muhasebe ve finans bilgisini gerektirmektedir.

Muhasebe bilgisi işletme yetkilileri, banka kredi temsilcileri ve SMMM'ler tarafından diğer kullanıcılara göre daha çok, yaygın ve sürekli olarak kullanılmaktadır. Bu üç kesim, önemli finansal kararlarda muhasebe bilgisini dikkate almakta ve yatırımların risk ve kârlılık düzeyini bunlara göre belirlemektedir. Bu çalışmada temel amaç; işletmelerde önemli finansal kararlara imza atan veya destek olan işletme yönetici-sahiplerinin, banka kredi temsilcilerinin ve SMMM'lerin mali tablo okuryazarlık düzeylerini tespit etmektir. Araştırma; Sivas merkez ve ilçelerinde, 2022 yılının Temmuz ayında anket yöntemi uygulanarak yürütülmüş ve 378 anket formu temelinde SPSS 25 paket programı ile analizler yapılmıştır.

1. Mali Tabloların Önemi

Karar alıcıların yerinde ve doğru karar almaları, ellerine geçecek bilginin gerçeklik (doğruluk) oranına bağlıdır. Mali tablolarda yer alan bilgilerin doğruluğunun önemi, karar verme

aşamasında anlaşılmaktadır. Yanlış bir veri seti ile doğru bir karar alınması çok mümkün görülmemektedir. Ekonomi ve yatırım yönünde karar alacak olan üçüncü taraflar için de mali tabloların düzenli şekilde sunulması ihtiyarı olmaktan çıkmıştır. İşletmeler, şartları önceden belirlenmiş olan zorunlu ve ek mali tabloları yayınlamak mecburiyetindedir. Esasen bu zorunluluk olmasa bile işletme içi ve dışı bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarının giderilmesi açısından da bu tabloların düzenlenmesi gerekir. Zira işletmeler hakkında finansal bilginin detaylı olarak sunulduğu en önemli araç mali tablolardır.

Mali tablolar içerdikleri veriler ile karar vericilere karar alma süreçlerinde yardımcı olmaktadır. Ancak alınan stratejik kararlarda muhasebe bilgisinin çok fazla kullanılmadığını ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır (Kalmış ve Dalgın, 2010, s.126). Hâlbuki mali tabloların amaçlarını özetlemek gerekirse (1 Seri No'lu MSUGT; Gençtürk, 2008, ss.59-60);

- ✓ Karar alıcılara, karar alma süreçlerinde faydalı olması için yararlı bilgilerin sunulması,
- ✓ Bilgi kullanıcılarının gelecek dönemlerde nakit akımlarını değerlendirebilmesine yardımcı olunması,
- ✓ Varlık ve kaynakların detaylı şekilde görülmesi ve bunlardaki değişikliklerin gösterilebilmesi,
- ✓ İşletme faaliyetleri sonucunda gerçekleşen mali durumların gözlemlenmesi gibi konularda yardımcı olabilmesidir.

Ayrıca mali tabloların belirtilen amaçları sunabilmelerinde onların standartlarla uyumlu, ihtiyaca uygun, güvenilir, karşılaştırılabilir ve zamanında düzenlenmesi de gerekmektedir.

2. Mali Tablo Okuryazarlığı

Mali tabloların düzenlenmesi asıl ihtiyacın giderildiği anlamını taşımaz. Mali tabloların düzenlenmesi kadar tabloların analiz edilmesi ve yorumlanması da ciddi önem arz etmektedir. Bu da mali tablo okuryazarlığıyla ilgilidir.

Mali tablo okuryazarlığı¹; asgari muhasebe ve finans bilgisine sahip kişilerin, mali tablolara bakmak suretiyle işletmelerin finansal ve faaliyet durumları hakkında bir görüşe, karara ve düşünceye sahip olmalarıdır. Bu okuryazarlıkta önemli olan husus temel muhasebe ve finans bilgisine sahip olunmasıdır. Aksi halde çok teknik bir alan olan muhasebe ve finans bilgileri anlaşılacaktır. Örneğin bir kredi kurumunda kredi taleplerinin değerlendirilmesi; işletmelerde alınacak ve/veya alınmış kararların sonuçlarının analizi ve muhasebe meslek mensuplarının yaptıkları işlemlerin mali tabloları ne yönde etkilediğini ve/veya etkileyeceğini bilmeleri mali tablo okuryazarlık düzeyi ile ilgilidir. Bu okuryazarlık düzeyi yükseldiğinde bilgi kullanıcılarının alacakları kararların isabet derecesi yüksek olacaktır. Mali tablo okuryazarlığı olmayan veya az olan bilgi kullanıcıları işletme hakkında yeterli bilgiye sahip olamayacaktır.

Mali tablo okuryazarlığının, mali tablo bilgisi (finansal bilgi), mali tablo kullanım tutumu (finansal tutumlar) ve mali tabloların kullanımı (finansal davranış) olmak üzere 3 boyut içerdiği söylenebilir (Krishnen, 2018, s.65). Dolayısıyla mali tablo okuryazarı olan birinden mali tablolar hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olması, bu tabloların karar vermede önemli olduğunu ve bunlara dayanarak alınacak kararların daha isabetli olacağını bilmesi ve uygulaması beklenir. Elbette mali tabloların daha önce bahsedilen kaliteli olma düzeyiyle ilgili nitelikleri taşıyor olması önemlidir.

¹ Finansal okuryazarlıkla karıştırıldığı ve/veya karıştırılabileceği düşüncesiyle çalışmanın yazarları tarafından, finansal tablo okuryazarlığı yerine "*mali tablo okuryazarlığı*" ifadesi daha uygun bulunmuştur.

Mali tablo okuryazarlığının finansal okuryazarlık kavramı ile karıştırıldığı yapılan literatür çalışmalarında tespit edilmiştir. Literatürde finansal okuryazarlık daha çok bireyin, faiz hesaplamalarını bilip bilmediği, belli miktardaki paranın değerlendirilmesinde seçeneklerden uygun olanını seçip seçmediği, enflasyonun etkisini kavrayıp kavramadığı, tüketim ve tasarruf eylemini mental muhasebe çerçevesinde yapıp yapmadığı vb. temel finans ve ekonomi bilgisini ölçen bir okuryazarlık türü olarak ifade edilmiştir (Coşkun Erdoğan ve Erdoğan, 2018, s.139; Demir ve Elden Ürgüp, 2021, s.74; Arslan, 2020, s.278; www.monay.com.tr). Yine finansal okuryazarlık tanımı TCMB tarafından yapılan finansal okuryazarlık tanımı ise "bir bireyin kişisel bütçesini yönetme sürecinde etkin ve bilinçli kararlar alabilmesini sağlayan temel finansal bilgiye sahip olması ve bu kararları uygulayarak bireysel ve toplumsal finansal refahı artırma yetisidir (www.tcmb.gov.tr) şeklinde tanımlanmıştır. Görüldüğü üzere finansal okuryazarlık kapsamında mali tablolara ait herhangi bir belirleme/atıf yoktur. Dolayısıyla mali tablo okuryazarlığı finansal okuryazarlıktan farklı, daha üst ve daha özel bir bilgi gerektiren okuryazarlık türüdür. Bu okuryazarlıkta bireyin, muhasebe bilgi sistemince üretilen raporları-tabloları anlama, analiz etme ve sonuçları yorumlama bilgisinin düzeyi kastedilmektedir. Finansal okuryazarlığın bahsedilen çerçevesi dikkate alındığında mali tablo okuryazarlığının, finansal okuryazarlığı da içine alan daha kapsamlı bir nitelik arz ettiği görülmektedir. Diğer bir ifade ile mali tablo okuryazarlığı olan birisinin aynı zamanda finansal okuryazar olduğu her zaman geçerli iken aksi durum çoğu zaman geçerli değildir.

Mali tablo okuryazarlığının elde edilmesi konusunda birçok yol ve yöntem vardır. Bunlardan en önemlisi kuşkusuz eğitim kurumlarıdır. Bunun dışında çeşitli vasıtalarla bu okuryazarlığın kazanılması mümkündür.

3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı hem işletme yönetici ve sahiplerinin hem SMMM'lerin hem de banka ticari kredi temsilcilerinin mali tablo okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesidir. Bu kapsamda, belirtilen bu üç kesimin mali tablolarda yer alan bilgileri nasıl algıladıkları, anladıkları ve değerlendirdikleri araştırılmış; mali tablolardaki verileri hangi amaçla ve ne tür sonuçlara ulaşmak için kullandıkları üzerinde durulmuştur.

İşletmelerin sürekliliğinde, bahsedilen üç kesim önemli roller üstlenmektedir. Bu üç kesimin mali tablo okuryazarlık düzeylerinin yeterli ve hatta yüksek olması kaynakların etkin ve verimli kullanımını etkilemektedir. Çalışma, işletme ile ilgili karar vericilerin mali tablo okuryazarlık düzeylerini belirlemeyi amaçladığı için önemlidir. Çalışma, finansal okuryazarlıktan farklı olarak, mali tablo okuryazarlığını doğrudan ve çok detaylı olarak ele alan bir nitelik göstermektedir. Bu özelliğinden dolayı çalışmanın özgün bir çalışma olduğu ve literatüre katkı sağlayacağı söylenebilir.

4. Literatür İncelemesi

Bu çalışmanın konusuyla ilgili olarak literatür taraması yapılmış; ancak "mali tablo okuryazarlığı, mali tablo okuryazarlığı veya muhasebe okuryazarlığı" ile doğrudan ilgili sayıca yeterli bir kaynağa ulaşılamamıştır. Ulaşılan çalışmaların bazılarının finansal okuryazarlık ve mali/finansal tablo okuryazarlığı başlıkları ile yazıldığı fakat çalışmaların içeriğinin yine finansal okuryazarlık zemini üzerine inşa edildiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmayla doğrudan ilgili ve doğrudan mali/finansal tablo okuryazarlığına yönelik birkaç çalışma dışında başka çalışmaya tarafımızca ulaşılamamıştır. Aşağıda bu çalışmayla aynı ve benzer olduğu düşünülen yerli ve yabancı literatüre ait özet bilgiler yer almaktadır.

Gouws ve Shuttleworth (2009) yapmış oldukları bir araştırmada, karar vericilerin işletmenin finansal bilgilerini, karar verme noktasında hangi düzeyde kullandığını belirlemeye çalışmıştır. Karar vericilerin finansal bilgiyi anlama ve yorumlamada yetkin olması gerektiği, bu durumu ise finansal okuryazarlık ile aşabilecekleri ifade edilmiştir.

Lusardi ve Mitchell'in (2014) yaptıkları araştırmada finansal okuryazarlığı insanların ekonomik bilgileri okuma, anlama ve bilinçli şekilde karar verebilme yeteneği olarak ifade etmişlerdir. Bu yeteneği haiz kişilerin bütçe planlaması, servet birikimi yapma vb. konularda ortalama bir finansal anlayışa sahip kişilerden daha fazla başarılı olmalarına işaret etmiştir.

Jeffrey ve diğerleri (2016) yaptıkları araştırmada mali tablo okuryazarlığı olan bireylerin bu bilgiye sahip olmadıkları dönemlere nazaran daha farklı ülkelere ve pazarlara girdikleri belirtilmişlerdir.

Gümüş ve Dağdelen (2017), Aydın ilindeki SMMM'ler üzerinde yapmış olduğu bir araştırmada, SMMM'lerin finansal okuryazarlık düzeyinin yüksek olmasının işletmeler açısından faydalı olacağını ifade etmişlerdir. Lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim alanların finansal okuryazarlık konusunda yeterli; fakat daha az eğitimi ve/veya 65 yaş üstü olan kişilerin finansal okuryazarlık konusunda yetersiz olduğu belirtilmiş ve bu kesimlerin eğitim alması konusuna vurgu yapılmıştır.

Karacan ve Günce (2018), Kocaeli Üniversitesi bünyesinde yer alan Meslek Yüksekokulu öğrencileri üzerinde bir çalışma yapmıştır. Araştırmada, ana hatlarıyla ve çok dar kapsamda da olsa mali tablo okuryazarlığına değinilmiş ve muhasebe eğitimi almış öğrencilerin, işletmelerde görülebilecek birçok riske karşı mali tablo okuryazarlık bilgilerini kullanmalarının önemli olacağına vurgu yapılmıştır. Araştırmacılar öğrencilerin temel düzeyde mali tablo okuryazarı olduğunu; cinsiyet ve gelir gibi unsurların bu durumu etkilemediğini ifade etmişlerdir.

Teyyare ve diğerleri (2018), Abant İzzet Baysal Üniversitesi İİBF öğrencileri üzerinde iktisadi ve mali okuryazarlık düzeylerinin tespitine yönelik bir araştırma yapmıştır. Araştırmada katılımcıların iktisadi ve mali okuryazarlığı, yaşadıkları dönemdeki iktisadi ve ekonomik gelişmeleri ve etkilerini anlama ve yorumlama olarak algıladıkları ifade edilmiştir. Sonuç olarak araştırmada, verilen eğitimlerin bireylerin ekonomik okuryazarlığını artırdığı ifade edilmiştir.

Kocabıyık ve Teker (2018) yaptıkları araştırma ile üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyini tespit etmeye çalışmışlardır. Çalışmada finansal okuryazarlık, bireylerin günlük yaşantılarında maruz kaldıkları bilgileri ve finansal kavramları anlayabilme ve algılayabilme yeteneği olarak ifade edilmiş; bu konuda öğrencilerin yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve bu yönde eğitimlerin verilmesi gerektiği görüşü savunulmuştur.

Yatbaz ve atıkkaş (2019) Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nde muhasebe ve finans eğitimi alan ve almayan öğrenciler üzerinde bir çalışma yapmıştır. Araştırmada, ana hatlarıyla ve çok dar kapsamda mali tablo okuryazarlığına değinilmiştir. Araştırmada muhasebe eğitimi alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin muhasebe-finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada alan içi ve alan dışı öğrenciler arasında enflasyon ve satış gibi konularda anlamlı farklılıkların olduğu fakat tahakkuk, borç ve amortisman gibi konularda anlamlı bir farklılığın olmadığı ifade edilmiştir.

Klapper ve Lusardi (2020) yaptıkları çalışmada dünya çapında her üç yetişkin kişiden birinin temel finansal kavramları anladığını ifade etmişlerdir. Araştırmada gelişmiş ülkelerde dahi finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olması sebebiyle bireylerin ciddi ekonomik sorunlar yaşayacağı öne sürülmüştür.

Niu ve diğerleri (2020) yapmış oldukları araştırmada, Çin'de yaşayan ve emeklilik yaşı gelmiş olan bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğunu; finansal okuryazarlık düzeyinin artması ile kişilerin tercihlerinde kendileri adına doğru ve daha uygun kararlar verdiklerini tespit etmişlerdir.

Sandal ve Yalçın 2020 yılında, Tunceli ve Elazığ illerinde SMMM ve YMM'lerin finansal okuryazarlık ve finansal tablo okuryazarlık bilgilerini ölçmek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmada, finansal okuryazarlık kavramı bireylerin karşılaştıkları finansal durumları anlayabilecek ve kıyaslayabilecek bilgi düzeyi olarak ifade edilmiştir. Çalışmanın finansal okuryazarlık kısmında genellikle enflasyon, sigorta, hisse senedi, mevduat gibi kavramlar üzerinde durulduğu görülmektedir. Araştırmada finansal okuryazarlık, bireylerin demografik özellikleri, eğitim seviyeleri, mesleki durumları gibi değişkenlerle; finansal tablo okuryazarlığı ise mali tablo bilgileri ve bu bilgileri yorumlama kabiliyetleri ile ilişkilendirilmiştir. Yapılan araştırmada, meslek mensuplarına teorik olarak soru yöneltildiğinde istenilen düzeyde doğru cevap alınamadığı ifade edilmiştir. Araştırma incelendiğinde finansal tablo okuryazarlığı hakkında katılımcılara yöneltilen ifadelerin finansal tablo okuryazarlığının belirlenmesi açısından dar kapsamlı olduğu ve genel anlamda finansal okuryazarlık konusunun ön plana çıktığı görülmektedir.

Kendirli, Kaya ve İşleyen (2021) araştırmalarında, Çorum Hitit Üniversitesi İİBF öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini ölçmeyi amaçlamışlardır. 400 öğrencinin katılımı ile yapılan çalışma sonucunda en yüksek finansal okuryazarlık puanının (53 puan) son sınıf öğrencilerine, en düşük puanın (31 puan) ise birinci sınıf öğrencilerine ait olduğu bulunmuştur. Bölümler bazında ise sırasıyla bankacılık finans bölümü öğrencileri (59 puan) birinci; iktisat bölümü öğrencileri (49 puan) ikinci olmuştur. En düşük puanı ise (39 puan) kamu yönetimi bölümü öğrencileri almıştır.

Aydın ve Sumer (2023), bireysel yatırımcıların öz-kontrolleri ile finansal güvenlikleri arasındaki ilişkiye finansal okuryazarlığın düzenleyici rolünü belirlemeyi amaçlamışlardır. BİST'te yaptıkları çalışma sonucunda öz-kontrol ile finansal güvenlik arasında istatistiksel anlamda pozitif yönlü bir ilişki tespit etmişlerdir. Aynı zamanda finansal okuryazarlığın öz-kontrol ile finansal güvenlik arasındaki düzenleyici rolü de çalışmada kanıtlanmıştır.

5. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Sivas il sınırları içerisinde faaliyette bulunan ve mesleklerini icra eden işletme yönetici-sahipleri, SMMM'ler ve bankaların ticari kredi temsilcileri oluşturmaktadır. Anket Sivas il merkezinde ve Şarkışla, Suşehri, Divriği ile Gürün ilçelerinde yapılmıştır. İlçelerin evrene dâhil edilmesinde o ilçelerde yer alan işletme büyüklüklerinin, SMMM'lerin ve banka ticari kredi birimlerinin sayısı dikkate alınmıştır. Yapılan ön araştırmalar neticesinde nüfusun az olması ve genellikle işlem ve sorunların merkezde çözülüyor olması gerekçeleri ve hemen üstte yer alan ölçütlere uygun olmayan ilçeler ise araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Hem banka kredi temsilcilerine hem de SMMM'lere ait örneklemin tespit edilebilmesi için aşağıdaki formül kullanılmıştır (Arslan ve Demir 2022, s.68).

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{(N - 1) \cdot d^2 + t^2 \cdot p \cdot q}$$

Formüldeki değerler aşağıdaki gibi anlamlandırılmıştır.

N : Evrendeki tüm bireylerin sayısı; n : Örneklem alınması gereken sayı; p : Gerçekleşme olasılığı; q : Gerçekleşmeme olasılığı; t : T tablosunda istenilen anlamlılık düzeyindeki teorik değer ve d : Olayın + sapması

Sonuçların formül yardımıyla hesaplanması aşağıdadır.

Banka kredi temsilcileri için;

Formülden hareketle %5 önem seviyesinde araştırma amacına uygun personel sayısının 207² olduğu banka kredi temsilcileri için örneklem büyüklüğü 134 olarak hesaplanmıştır. Ulaşılan kişi sayısı ise 153 olmuştur.

$$n = \frac{207 \cdot 1,96^2 \cdot 0,50 \cdot 0,50}{(207 - 1) \cdot 0,05^2 + 1,96^2 \cdot 0,50 \cdot 0,50} = 134$$

SMMM'ler için;

Araştırmaya konu olan yerlerde mesleğini fiilen icra eden 190 SMMM³ için örneklem büyüklüğü daha önce belirtilmiş olan örneklem formülü yardımıyla 127 olarak hesaplanmıştır. Ulaşılan kişi sayısı ise 139 olmuştur.

$$n = \frac{190 \cdot 1,96^2 \cdot 0,50 \cdot 0,50}{(190 - 1) \cdot 0,05^2 + 1,96^2 \cdot 0,50 \cdot 0,50} = 127$$

Araştırmanın amacı işletme yetkililerinin (yönetici-sahip) de mali tablo okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve bu tablolardaki bilgileri nasıl algıladıklarını, anladıklarını tespit etmek olduğundan belli büyüklüğü haiz ve özellikle bilanço esasına tabi işletmelerin araştırma evrenine dâhil edilmesi uygun görülmüştür. Bu kesimin evren ve örneklem sayısının belirlenmesi için Sivas Ticaret ve Sanayi Odası, Sivas İl Sosyal Güvenlik Kurumu ve Sivas Organize Sanayi Müdürlüğü'yle iletişime geçilmiş ve yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Ancak ilgili kurumlar çeşitli gerekçelerle (Kişisel Verileri Koruma Kanunu, bilgi eksikliği veya yetersizliği vb.) işletmelerle ilgili bilgileri vermemişlerdir. Araştırma öncesinde belirlenen koşullara uygun olan işletme sayısı elde edilemediğinden bu araştırmada olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemleri arasında sayılan yargısal (kasti) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacının gözlemine dayanan ve araştırmaya en uygun olduğu düşüncesini uyandıran örnekler dâhil edilmiştir (Gürbüz ve Şahin, 2015, s.130). Böylece toplam 86 işletme yetkilisi (yönetici veya sahip) örnekleme oluşturmuştur.

Bütün bu çalışmalar neticesinde 153'ü banka kredi yetkilisi; 139'u SMMM ve 86'sı da işletme yöneticisi-sahibi olmak üzere toplam 378 kişiye ulaşılmıştır. Anket uygulaması, 2022 yılının temmuz ayında gerçekleştirilmiştir.

² Yapılan görüşmeler ve gözlemler neticesinde her bir şubede araştırmanın amacına uygun personel sayısının 2 veya 3 kişi olduğu gözlemlenmiştir. Bu tespit sonucunda araştırma amacına uygun personel sayısının 207 (69 şube*3=207) olduğu varsayılmıştır.

³ Kayıtlı aktif/aktif olmayan SMMM sayısı ise Temmuz 2022 itibarıyla ise 383'tür.

6. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın amacına ulaşmak için analiz edilecek veriler, veri toplama araçlarından biri olan anket yöntemi ile elde edilmiştir. Anket formunda öncelikle konu ile ilgili literatürden yararlanarak (Akdoğan ve Tenker 2001, ss.603-639; Arat, 2005, ss.93-141; Çabuk ve Lazol 2016:, ss.204-235; Bakır ve Şahin 2009, ss.132-148; Bektöre, Çömlekçi, Sözbilir 2015, ss.156-167; Çetiner 2000, ss.39-147) ifade/madde havuzu oluşturulmuş, ardından taslak form elde edilmiştir. Bu taslak form uzman görüşlerine sunulmuş, uzmanlardan gelen öneriler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak yeni bir form elde edilmiştir. Yeni form, her üç kesim açısından ön teste tabi tutulmuş ve bu uygulama sonrası form yeniden düzenlenmiş ve nihayetinde 5'li Likert Tipi 28 maddeden oluşan "Mali Tablo Okuryazarlık" (MTO) formu hazırlanmıştır. Veri toplama aracında yer alan aralıkların eşit olduğu varsayılmış ve $(n-1)/n = (5-1)/5 = 0.80$ aralık değeri olarak kullanılmıştır (Tekin, 1987, s.262). Buna ait Tablo 1 aşağıdadır.

Tablo 1. İfadelerin Değer Aralıkları ve Nitelik Düzeyleri

Nitelik Düzeyi	Değer Aralıkları
Kesinlikle Doğru	1,00 – 1,79
Doğru	1,80 – 2,59
Ne Doğru Ne De Yanlış	2,60 – 3,39
Yanlış	3,40 – 4,19
Kesinlikle Yanlış	4,20 – 5,00

Anket formunda iki bölüm vardır. Katılımcıları tanımlayıcı soruların yer aldığı birinci bölümde cinsiyet, mesleki konum, eğitim durumu, yaş, mesleki tecrübe ve görev yerlerine ait sorular vardır. Ayrıca işletme sahip ve yöneticilerine bu sorulara ek olarak çalışan sayıları ve sektörleri hakkında sorular da yöneltilmiştir.

Anketin ikinci bölümünde ise katılımcılara, mali tablo okuryazarlığı hakkındaki düşüncelerini ölçmek amacıyla 28 adet ifade yöneltilmiştir. Katılımcıların anketi doldururken kendilerini rahat hissetmeleri ve sorulara çekinceli cevap vermemeleri amacıyla Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nden etik kurul kararı alındığı, bireylerin kesinlikle isim veya kendilerini tanıttıkları bilgiler vermemeleri gerektiği belirtilmiştir. Ankete cevap vermelerinin gönüllülük esası çerçevesinde olacağı ifade edilmiştir.

Ankette 5'li likert ölçeği uygulanmış ve ifadelere kesinlikle doğru, doğru, ne doğru ne de yanlış, yanlış ve kesinlikle yanlış şeklinde görüşler alınmıştır.

Anket formu son halini aldıktan sonra bu form, Sivas il sınırları içerisinde görev yapan, faaliyette bulunan araştırmanın ilgili taraflarına sunulmuştur. Uygulama, büyük bir çoğunlukla yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Doldurulan anketler kontrol edilmiş; eksik veya yanlış doldurulan, özensiz bir şekilde cevaplanan anketler analiz dışında tutulmuştur. Böylece analize uygun toplam 378 anket formu elde edilmiştir. Bu anketler SPSS 25.0 (Statistical Package for the Social Sciences) istatistik paket programında değerlendirilmek üzere bilgisayar ortamına aktarılmış ve elde edilen verilerden hareketle çeşitli analizler gerçekleştirilmiştir.

Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alpha katsayısı kullanılmıştır. Literatürde Cronbach α katsayısının kabul görmüş olan ölçeği aşağıdaki gibidir (Kartal ve Bardakçı, 2018, ss.170-171):

Tablo 2. Cronbach Alpha katsayısı aralıkları

Aralık	Değer
0,00 < α < 0,40	Güvenilir değil
0,40 < α < 0,60	Düşük güvenilir
0,60 < α < 0,80	Oldukça güvenilir
0,80 < α < 1,00	Yüksek güvenilir

Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,885 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu bulgulara göre, ölçeğin tamamının Cronbach α katsayı değeri 0,80'den büyük olduğu için ölçeğin "yüksek güvenilir" düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

7. Bulgular

Bu başlık altında önce katılımcılara ve çalıştıkları kurumlara ait tanımlayıcı istatistiklere; ardından mali tablo okuryazarlıkla ilgili ifadeler için belirtilen görüşlerden hareketle elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

7.1. Katılımcılara Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Bulguların değerlendirilmesinde; demografik yapıyla ilgili cevapların frekans (f) ve yüzde (%) değerlerinden ve ifadelere ait cevapların aritmetik ortalama (\bar{x}) ve standart sapma (ss) değerleri ve nitelik (katılım) düzeylerinden yararlanılmıştır.

Katılımcıların demografik ve çalıştıkları kurumlara ait tanımlayıcı istatistikler özetle şu şekildedir:

- ✓ Araştırmaya 378 kişi katılmış olup bunların %31,5'i kadın, %68,5'i ise erkektir.
- ✓ Katılımcıların %22,7'si işletme yöneticisi veya sahibi olup %36,8'i SMMM, %40,5'i ise banka kredi temsilcisi veya yöneticisidir.
- ✓ Katılımcıların %8,2'si lise ve öncesi eğitim düzeyine sahipken %7,4'ü ön lisans, %66,1'i lisans ve %18,3'ü ise lisansüstü eğitim almış kişilerdir.
- ✓ Yaş ortalamalarına bakıldığında ise genel çoğunluğun 44 yaş ve altında olduğu görülmektedir. Ayrıntıları ise şu şekildedir: %27'si 25-34 yaş aralığında, %42,3'ü 35-44 yaş aralığında, %20,1'i 45-54 yaş aralığında, %9,3'ü 55-64 yaş aralığında ve %1,3'ü 65 yaş ve üzerindedir.
- ✓ Katılımcıların %10,6'sı 5 yıldan az; %25,9'u 5-10 yıl arası; %29,1'i 11-15 yıl arası; %15,4'ü 16-20 yıl arası ve %19'u 20 yıldan fazla deneyime sahip sahiptir. Katılımcıların %50'ye yakını ise 5 ile 15 yılları arasında deneyime sahiptir.
- ✓ Ankete cevap verenler görev yaptıkları yer açısından değerlendirildiklerinde ise %82,8'i il merkezinde görev yaparken %17,2'si ilçelerde görevlerini icra etmektedirler.
- ✓ İşçi sayısı bakımından işletme yöneticisi ve sahiplerinin yer aldığı 86 adet anket içerisinde, 10- 49 işçisi bulunan işletme sayısı %79,1, 50-250 işçisi bulunan %17,4 ve 250 ve üzeri işçisi olan %3,5 işletme bulunmaktadır.
- ✓ İşletme yöneticisi ve sahiplerinin faaliyet gösterdikleri sektörlerle bakıldığında ise sadece hizmetle uğraşanlar katılımcıların %24,4'ünü, sadece ticaret yapanlar %27,9'unu ve sadece üretim yapanlar ise %22,1'ini oluşturmaktadır. Aynı soruda birden fazla sektörde faaliyet gösterilip gösterilmediği de ölçülmek istenmiştir. Katılımcıların %10,5'i hem hizmet hem ticaret; %1,2'si hem hizmet hem üretim; %12,1'i hem ticaret hem üretim ve %1,2'lik kısmı ise her üç sektörde faaliyet göstermektedir.

7.2. Mali Tablo Okuryazarlığıyla İlgili İfadelere Ait Bulgular

Anketin ikinci bölümünde katılımcıların mali tablo okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla 28 ifadeye yer verilmiştir. Her bir katılımcı grubunun (SMMM, Banka Kredi Temsilcisi ve İşletme Yöneticisi- Sahibi) her bir ifade için belirttikleri görüşlerin standart sapması (ss) ve aritmetik ortalaması (\bar{x}) SPSS 25 paket programı ile hesaplanmış ve bu ortalamaların hangi katılım düzeyine (Tablo 1) denk geldiği ilgili tabloya aktarılmıştır.

Mali tablo okuryazarlık düzeyini ve bu tablolardaki bilgilerin nasıl algılandığını ölçmeyi hedefleyen ifadeler konu ile ilgili teorik temele uygun olarak oluşturulmuştur. Yani ifadelerin oluşturulmasında finansal analizde geçerli olan teorik gerçeklikten hareket edilmiştir. Aynı zamanda bu araştırma ile katılımcı gruplarca her bir ifade için belirtilen görüşlerin konu ile ilgili teorik temele uygun olup olmadığı tarafımızdan değerlendirilmiş ve bu durum bir sütun açılarak tablolarda ayrıca gösterilmiştir. Bu sütunun oluşturulmasında verilen görüş:

- Teorik temele uygunsuzsa 'Uygun' ifadesi,
- Teorik temele uygun değilse 'Uygun değil' ifadesi,
- Teorik temele ne uygun ne de değil ise 'Ne uygun ne değil' ifadesi yazılmıştır.

Tablo 3'de katılımcıların 28 ifadeye ait görüşleri ve bu görüşlerin konu ile ilgili teorik temele uygunluk durumu yer almaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların İfadelere Ait Görüşlerinin İstatistikî Sonuçları ve Bu Görüşlerin Teorik Temele Uygunluk Durumu

İfadeler	Taraf	n	ss	\bar{x}	Nitelik Düzeyi	Görüşün Teorik Temele Uygunluğu
1. İşletmenin duran varlıklarının genellikle kısa vadeli borçlarla finanse edilmesi uygundur.	SMMM	139	1,18	2,95	Ne doğru ne de yanlış	Uygun değil
	Bank. Krd. Tems.	153	1,15	3,49	Yanlış	Uygun
	Yönet-Sahip	86	1,42	2,69	Ne doğru ne de yanlış	Uygun değil
	Toplam⁴	378	1,26	3,11	Ne doğru ne de yanlış	Uygun değil
2. Dönen varlık finansmanında uzun vadeli kredi kullanmak, ödemede kolaylık sağlayacağı için doğru bir yaklaşımdır.	SMMM	139	1,22	2,45	Doğru	Uygun değil
	Bank. Krd. Tems.	153	1,19	2,86	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
	Yönet-Sahip	86	1,44	3,06	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
	Toplam	378	1,28	2,75	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
3. Yer aldığı sektöre nazaran duran varlıklarının tutarı dönen varlıklara oranla yüksek olan işletmenin kısa vadeli borçları ödemede sorun yaşamayacağı söylenebilir.	SMMM	139	1,23	3,03	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
	Bank. Krd. Tems.	153	1,19	3,03	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
	Yönet-Sahip	86	1,28	2,69	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
	Toplam	378	1,23	2,95	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
4. Banka, kasa, menkul kıymetler gibi varlıkların diğer dönen varlık unsurlarına oranla fazla olması işletmenin likidite açısından sorun yaşamayacağını bir göstergesidir.	SMMM	139	1,17	2,27	Doğru	Uygun
	Bank. Krd. Tems.	153	0,91	2,03	Doğru	Uygun
	Yönet-Sahip	86	1,38	3,01	Ne doğru ne yanlış	Ne uygun ne de değil
	Toplam	378	1,18	2,34	Doğru	Uygun
5. Dönen varlıklar, işletmenin kısa vadeli borçları ödeme gücünü gösterir.	SMMM	139	1,01	1,97	Doğru	Uygun
	Bank. Krd. Tems.	153	0,92	2,03	Doğru	Uygun
	Yönet-Sahip	86	1,32	2,90	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
	Toplam	378	1,11	2,20	Doğru	Uygun
6. Satıştan iadelerin yıldan yıla artıyor olması ürün kalitesinin sorgulanmasını gerektirir.	SMMM	139	1,32	2,32	Doğru	Uygun
	Bank. Krd. Tems.	153	1,09	1,98	Doğru	Uygun
	Yönet-Sahip	86	1,45	2,66	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
	Toplam	378	1,28	2,26	Doğru	Uygun
7. Satışlar artarken, stokların düşüş seyirinde olması kârı yükseltecektir.	SMMM	139	1,21	2,70	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
	Bank. Krd. Tems.	153	1,12	2,62	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
	Yönet-Sahip	86	1,51	2,98	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
	Toplam	378	1,25	2,73	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil

⁴ Tablodaki "toplam satırı", SPSS 23 paket programında yer alan "tanımlayıcı istatistikler" sekmesi aracılığıyla her bir ifade için ayrı ayrı oluşturulmuştur.

Tablo 3 (devamı)

8.	Stok devir hızının yüksekliği o işletmenin kârını olumlu yönde etkileyecektir.	SMMM	139	1,03	2,30	Doğru	Uygun
		Bank. Krd. Tems.	153	0,87	2,12	Doğru	Uygun
		Yönet-Sahip	86	1,47	2,77	Ne doğru ne de yanlış	Uygun değil
		Toplam	378	1,11	2,33	Doğru	Uygun
9.	İşletmenin öz kaynak tutarının, duran varlık tutarına yakın olması, o işletmenin üçüncü kişiler açısından güvenilirliğini artırır.	SMMM	139	1,12	2,26	Doğru	Uygun
		Bank. Krd. Tems.	153	0,87	2,37	Doğru	Uygun
		Yönet-Sahip	86	1,37	2,99	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
		Toplam	378	1,12	2,47	Doğru	Uygun
10.	Özkaynakların borçlardan daha fazla olması, işletmenin daha az riskli olduğunun işaretidir.	SMMM	139	0,85	1,98	Doğru	Uygun
		Bank. Krd. Tems.	153	0,92	2,15	Doğru	Uygun
		Yönet-Sahip	86	1,30	2,83	Ne doğru ne de yanlış	Uygun değil
		Toplam	378	1,04	2,24	Doğru	Uygun
11.	Aktifte yer alan karşılıklar, karşılık ayrılan hesaplarla ilgili sorun yaşadığına işaret eder.	SMMM	139	1,03	2,50	Doğru	Uygun
		Bank. Krd. Tems.	153	0,94	2,59	Doğru	Uygun
		Yönet-Sahip	86	1,25	3,41	Yanlış	Uygun değil
		Toplam	378	1,11	2,74	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
12.	Ticari alacakların satışlara oranla daha fazla artması, işletmenin tahsilat konusunda sıkıntı yaşadığının göstergesi olabilir.	SMMM	139	1,00	1,98	Doğru	Uygun
		Bank. Krd. Tems.	153	0,92	2,06	Doğru	Uygun
		Yönet-Sahip	86	1,45	2,81	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
		Toplam	378	1,13	2,20	Doğru	Uygun
13.	Sermaye yedekleri, işletmenin başarısının önemli göstergelerinden biridir.	SMMM	139	1,10	2,58	Doğru	Uygun
		Bank. Krd. Tems.	153	0,79	2,21	Doğru	Uygun
		Yönet-Sahip	86	1,36	3,01	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
		Toplam	378	1,10	2,53	Doğru	Uygun
14.	Özkaynakların borçlardan fazla olması, özkaynak (sermaye) kârlılığını olumlu yönde etkiler.	SMMM	139	1,25	2,53	Doğru	Uygun değil
		Bank. Krd. Tems.	153	0,93	2,16	Doğru	Uygun değil
		Yönet-Sahip	86	1,37	2,92	Ne doğru ne de yanlış	Uygun değil
		Toplam	378	1,19	2,47	Doğru	Uygun değil
15.	Duran varlıkların ediniminde özkaynak ağırlıklı finansman tercihi daha uygundur.	SMMM	139	1,15	2,50	Doğru	Uygun
		Bank. Krd. Tems.	153	0,90	2,46	Doğru	Uygun
		Yönet-Sahip	86	1,31	3,14	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
		Toplam	378	1,13	2,63	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
16.	Kârın büyüklüğü değil hangi faaliyetler sonucunda ortaya çıktığı daha önemlidir.	SMMM	139	1,03	2,25	Doğru	Uygun
		Bank. Krd. Tems.	153	0,92	2,33	Doğru	Uygun
		Yönet-Sahip	86	1,28	3,28	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
		Toplam	378	1,12	2,52	Doğru	Uygun
17.	Satışların yıldan yıla artması kârlılığın yükselmesinin en belirgin göstergesidir.	SMMM	139	1,14	2,59	Doğru	Uygun
		Bank. Krd. Tems.	153	0,95	2,74	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
		Yönet-Sahip	86	1,43	3,29	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
		Toplam	378	1,17	2,81	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
18.	Satış iskontolarının yıldan yıla artması işletmede pazar/satış sorununa işaret eder.	SMMM	139	1,18	2,69	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
		Bank. Krd. Tems.	153	0,97	2,49	Doğru	Uygun
		Yönet-Sahip	86	1,29	3,23	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
		Toplam	378	1,16	2,73	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
19.	İşletmenin, yıllar itibarıyla stoklarının artış göstermesi kârı olumlu yönde etkiler.	SMMM	139	1,02	2,99	Ne doğru ne de yanlış	Uygun değil
		Bank. Krd. Tems.	153	0,93	3,37	Ne doğru ne de yanlış	Uygun değil
		Yönet-Sahip	86	1,40	3,03	Ne doğru ne de yanlış	Uygun değil
		Toplam	378	1,09	3,15	Ne doğru ne de yanlış	Uygun değil
20.	Bilanço ve gelir tablosundaki dipnotlar, alınacak kararları etkileme gücüne sahiptir.	SMMM	139	1,17	2,40	Doğru	Uygun
		Bank. Krd. Tems.	153	0,99	2,55	Doğru	Uygun
		Yönet-Sahip	86	1,35	3,34	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
		Toplam	378	1,20	2,67	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
21.	Faiz, kambiyo kârları vb. net kâra katkısının çok fazla olması, uygun bir durum değildir.	SMMM	139	1,27	2,76	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
		Bank. Krd. Tems.	153	0,90	2,61	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil
		Yönet-Sahip	86	1,32	3,40	Yanlış	Uygun değil
		Toplam	378	1,18	2,84	Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil

Tablo 3 (devamı)

22. Kârın daha çok asıl faaliyetlerden oluşması işletme başarısının sürdürülebilirliği açısından önemlidir.	SMMM	139	1,32	2,13	Doğru Kesinlikle doğru Ne doğru ne de yanlış	Uygun Uygun Uygun değil
	Bank. Krd. Tems.	153	0,86	1,76		
	Yönet-Sahip	86	1,45	2,95		
	Toplam	378	1,27	2,17		
23. Kârın oluşumunda olağandışı faaliyet gelirlerinin fazlalığı önemli değildir.	SMMM	139	1,27	2,81	Ne doğru ne de yanlış Ne doğru ne de yanlış Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil Ne uygun ne de değil Ne uygun ne de değil
	Bank. Krd. Tems.	153	1,11	3,17		
	Yönet-Sahip	86	1,38	2,97		
	Toplam	378	1,23	2,99		
24. Finansal tabloları anlayabilme görevinin sadece SMMM'lerde olması gerektiğini düşünen işletme sahip ve yöneticileri vardır.	SMMM	139	1,17	2,34	Doğru Doğru Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil Ne uygun ne de değil Ne uygun ne de değil
	Bank. Krd. Tems.	153	1,26	2,48		
	Yönet-Sahip	86	1,41	3,09		
	Toplam	378	1,30	2,57		
25. Bir finansal tablonun manipüle edilip edilmediğini anlamakta zorlanırım.	SMMM	139	1,13	3,08	Ne doğru ne de yanlış Yanlış Ne doğru ne de yanlış	Uygun değil Uygun Ne uygun ne de değil
	Bank. Krd. Tems.	153	1,09	3,54		
	Yönet-Sahip	86	1,46	3,20		
	Toplam	378	1,21	3,29		
26. Mali tablolar, muhasebenin sosyal sorumluluğuna uygun düzenlenmektedir.	SMMM	139	1,17	2,42	Doğru Doğru Ne doğru ne de yanlış	Ne uygun ne de değil Ne uygun ne de değil Ne uygun ne de değil
	Bank. Krd. Tems.	153	1,11	2,50		
	Yönet-Sahip	86	1,37	3,05		
	Toplam	378	1,21	2,60		
27. Yöneticilerin isabetli karar almalarında mali tabloları anlayabilme yetenekleri önemlidir.	SMMM	139	0,97	1,83	Doğru Kesinlikle doğru Ne doğru ne yanlış	Uygun Uygun Ne uygun ne de değil
	Bank. Krd. Tems.	153	0,87	1,73		
	Yönet-Sahip	86	1,43	2,86		
	Toplam	378	1,14	2,02		
28. "İşletmenin başarısında, kârın nasıl elde edildiği değil büyüklüğü önemlidir" görüşü doğru değildir.	SMMM	139	1,28	2,55	Doğru Doğru Ne doğru ne de yanlış	Uygun Uygun Ne uygun ne de değil
	Bank. Krd. Tems.	153	1,13	2,20		
	Yönet-Sahip	86	1,46	3,24		
	Toplam	378	1,32	2,57		

Tablo 3'ün son sütununun her bir ifade için oluşturulan toplam satırı incelendiğinde, katılımcıların ifadelerine ait görüşleri, her bir ifadenin genel ortalaması açısından değerlendirildiğinde 12 tanesi teorik temele uygun; 3 tanesi teorik temele uygun değil ve 13 tanesi ise teorik temele ne uygun ne de değil şeklinde olduğu görülecektir.

Katılımcı gruplar açısından verilen görüşlerin teoriye uygun olup olmadığına yönelik bilgiler özetle aşağıdaki gibidir.

Tablo 4. Görüşlerin Katılımcı Gruplar Açısından Dağılımı

Katılımcı Gruplar	Teorik temele uygun görüş sayısı	Teorik temele uygun olmayan görüş sayısı	Teorik temele ne uygun ne de değil olan görüş sayısı
Banka Kredi Temsilcileri	18	2	8
SMMM'ler	16	5	7
İşletme Yönetici-Sahipleri	0	8	20

Tablo 4 incelendiğinde katılımcı gruplardan banka kredi temsilcileri 18 ifadeye teorik temele uygun; 3 ifadeye teorik temele uygun olmayan ve 8 ifadeye ise teorik temele ne uygun ne de değil şeklinde görüş belirtmişlerdir. SMMM'ler 16 ifadeye teorik temele uygun; 5 ifadeye teorik temele uygun olmayan ve 7 ifadeye ise teorik temele ne uygun ne de değil şeklinde görüş belirtmişlerdir. İşletme yönetici-sahipleri ise hiçbir ifadeye teorik temele uygun cevap vermemiştir. İşletme yönetici- sahipleri 8 ifadeye teorik temele uygun olmayan ve 20 ifadeye ise teorik temele ne uygun ne de değil şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Katılımcı grupların belirttikleri görüşler temelinde mali tablo okuryazarlık düzeylerinin puan açısından hangi düzeyde olduğunun belirlenmesi istenmiştir. Bunun için araştırmacılar tarafından, katılımcıların belirttikleri görüşler için bir puanlama cetveli geliştirilmiştir. Verilen görüşlerden sadece teorik temele uygun olan görüşler puanlamaya dâhil edilmiştir. Bir diğer ifade ile teorik temele uygun olmayan ve ne doğru ne de yanlış görüş şeklindeki görüşler puanlanmamıştır. Zira anketler çoğunlukla yüz yüze olarak uygulanmış ve özellikle katılımcı gruplardan işletme yöneticisi- sahiplerinin bilmeseler bile bunu ifade etmekten kaçındıkları ve ifadelere çoğunlukla (20 ifade için) kararsızlık belirten görüş verme eğilimi gösterdikleri anlaşılmıştır. Bu yüzden şayet verilen görüş teorik temele uygun olduğu belirlenmiş ve 'Uygun' ifadesi konmuşsa buna 4 puan verilmiştir. Dolayısıyla bir katılımcı grubu en fazla 100 puan⁵ alacaktır. Ayrıca mali tablo okuryazarlık düzeylerinin alınan puan açısından hangi düzeye ait olduğunun tespiti için aşağıdaki puan aralığı geliştirilmiştir⁶:

Tablo 5. Mali Tablo Okuryazarlık Düzey Aralıkları

Puan Aralığı	Mali Tablo Okuryazarlık Düzeyi
0 – 24 arası	Çok Düşük
25 – 49 arası	Düşük
50 – 64 arası	Orta
65 – 79 arası	Yüksek
80 – 100 arası	Çok Yüksek

Puan toplamı yüksek olduğunda o katılımcı grubunun mali tablo okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğu aksi halde orta veya düşük olduğu ifade edilecektir.

Tablo 6. Katılımcı Gruplar Açısından Görüşlerin Teoriye Uygunluk Düzeyi ve Puan Karşılığı

İfade No ve Metni	Katılımcı Grup	Teorik Temele Uygunluk	Puan Karşılığı
1. İşletmenin duran varlıklarının genellikle kısa vadeli borçlarla finanse edilmesi uygundur.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun değil	0
		Uygun	4
		Uygun değil	0
2. Dönen varlık finansmanında uzun vadeli kredi kullanmak, ödemede kolaylık sağlayacağı için doğru bir yaklaşımdır.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun değil	0
		Ne uygun ne de değil	0
		Ne uygun ne de değil	0
3. Yer aldığı sektöre nazaran duran varlıklarının tutarı dönen varlıklara oranla yüksek olan işletmenin kısa vadeli borçları ödemede sorun yaşamayacağı söylenebilir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Ne uygun ne de değil	0
		Ne uygun ne de değil	0
		Ne uygun ne de değil	0
4. Banka, kasa, menkul kıymetler gibi varlıkların diğer dönen varlık unsurlarına oranla fazla olması işletmenin likidite açısından sorun yaşamayacağı bir göstergesidir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun	4
		Uygun	4
		Ne uygun ne de değil	0
5. Dönen varlıklar, işletmenin kısa vadeli borçları ödeme gücünü gösterir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun	4
		Uygun	4
		Ne uygun ne de değil	0
6. Satıştan iadelerin yıldan yıla artıyor olması ürün kalitesinin sorgulanmasını gerektirir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun	4
		Uygun	4
		Ne uygun ne de değil	0

⁵ Ankette yer alan 24., 25. ve 26. ifadeler mali tablo okuryazarlık düzeyini tespitten ziyade bu okuryazarlıkla ilgili genel düşünceyi ölçmek için sorulduğundan puanlamaya dahil edilmemiştir. Puanlar, toplam 25 ifade üzerinden hesaplanmıştır.

⁶ Bu tür bir ölçekleme/puanlama/belirleme, araştırmacıların kendi düşüncesinin ürünü olup daha önce yapılmış bir çalışmaya dayanmamaktadır.

Tablo 6 (devamı)

7.	Satışlar artarken, stokların düşüş seyrinde olması kârı yükseltecektir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Ne uygun ne de değil Ne uygun ne de değil Ne uygun ne de değil	0 0 0
8.	Stok devir hızının yüksekliği o işletmenin kârını olumlu yönde etkileyecektir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun Uygun Uygun değil	4 4 0
9.	İşletmenin öz kaynak tutarının, duran varlık tutarına yakın olması, o işletmenin üçüncü kişiler açısından güvenilirliğini artırır.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun Uygun Ne uygun ne de değil	4 4 0
10.	Özkaynakların borçlardan daha fazla olması, işletmenin daha az riskli olduğunu işaretler.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun Uygun Uygun değil	4 4 0
11.	Aktifte yer alan karşılıklar, karşılık ayrılan hesaplarla ilgili sorun yaşadığına işaretler.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun Uygun Uygun değil	4 4 0
12.	Ticari alacakların satışlara oranla daha fazla artması, işletmenin tahsilat konusunda sıkıntı yaşadığının göstergesi olabilir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun Uygun Ne uygun ne de değil	4 4 0
13.	Sermaye yedekleri, işletmenin başarısının önemli göstergelerinden biridir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun Uygun Ne uygun ne de değil	4 4 0
14.	Özkaynakların borçlardan fazla olması, özkaynak (sermaye) kârlılığını olumlu yönde etkiler.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun değil Uygun değil Uygun değil	0 0 0
15.	Duran varlıkların ediniminde özkaynak ağırlıklı finansman tercihi daha uygundur.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun Uygun Ne uygun ne de değil	4 4 0
16.	Kârın büyüklüğü değil hangi faaliyetler sonucunda ortaya çıktığı daha önemlidir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun Uygun Ne uygun ne de değil	4 4 0
17.	Satışların yıldan yıla artması kârlılığın yükselmesinin en belirgin göstergesidir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun Ne uygun ne de değil Ne uygun ne de değil	4 0 0
18.	Satış iskontolarının yıldan yıla artması işletmede pazar/satış sorununa işaretler.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Ne uygun ne de değil Uygun Ne uygun ne de değil	0 4 0
19.	İşletmenin, yıllar itibarıyla stoklarının artış göstermesi kârı olumlu yönde etkiler.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun değil Uygun değil Uygun değil	0 0 0
20.	Bilanço ve gelir tablosundaki dipnotlar, alınacak kararları etkileme gücüne sahiptir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun Uygun Ne uygun ne de değil	4 4 0
21.	Faiz, kambiyo kârları vb. net kâra katkısının çok fazla olması, uygun bir durum değildir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Ne uygun ne de değil Ne uygun ne de değil Uygun değil	0 0 0
22.	Kârın daha çok asıl faaliyetlerden oluşması işletme başarısının sürdürülebilirliği açısından önemlidir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun Uygun Uygun değil	4 4 0
23.	Kârın oluşumunda olağandışı faaliyet gelirlerinin fazlalığı önemli değildir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Ne uygun ne de değil Ne uygun ne de değil Ne uygun ne de değil	0 0 0
27.	Yöneticilerin isabetli karar almalarında mali tabloları anlayabilme yetenekleri önemlidir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun Uygun Ne uygun ne de değil	4 4 0
28.	"İşletmenin başarısında, kârın nasıl elde edildiği değil büyüklüğü önemlidir" görüşü doğru değildir.	SMMM Bank. Krd. Tems. Yöntc - Sahip	Uygun Uygun Ne uygun ne de değil	4 4 0

Tablo 3'teki katılımcıların ifadelerine ait verdikleri görüşlerin teorik temele uygunluk durumu ve Tablo 6'daki görüşlerin puan karşılıklarından hareketle tarafların aldığı toplam puan aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 7. Katılımcı Grupların Mali Tablo Okuryazarlık Düzeyleri

Katılımcı Grubu	Teoriye Uygun İfade Sayısı	Aldığı Toplam Puan	Mali Tablo Okuryazarlık Düzeyi
Banka Kredi Temsilcisi	17	68	Yüksek
SMMM	16	64	Orta
İşletme Yönetici - Sahip	0	0	Çok Düşük

Tablo 7'de görüldüğü üzere 25 ifadeye verdikleri görüşlerin sonucunda banka kredi temsilcileri toplam 17 ifadeye teoriye uygun görüş belirtmiş ve 68 puan almışlardır. SMMM'ler toplam 16 ifadeye teoriye uygun görüş belirtmiş ve 64 puan toplamışlardır. Son olarak da işletme yönetici- sahipleri ise hiçbir ifadeye teoriye uygun görüş belirtmemişler ve 0 (sıfır) puan almışlardır. Bu sonuca ve tarafımızdan geliştirilen mali tablo okuryazarlık düzeyi ölçeğine göre mali tablo okuryazarlık düzeyinin;

- Banka kredi temsilcilerinde yüksek,
- SMMM'lerde orta ve
- İşletme yönetici-sahiplerinde ise çok düşük olduğu görülmüştür.

Muhasebeye/mali tablolara yansımaları gerektiği halde yansımayan veya henüz muhasebeye konu olmayan önemli bilgilerin varlığının ve uygulamanın teoriden zaman zaman ayrışmasının bir sonucu olarak ifadelerine verilen görüşler teoriden uzaklaşabilmektedir. Bu durum özellikle işletme yöneticisi- sahibi tarafında daha baskın bir hal almaktadır. Zaten teori ile uygulamanın uyumsuzluğu-çatıştığı yönünde süregelen tartışma da bunu teyit etmektedir.

Banka kredi temsilcileri mali tablo okuryazarlık düzeyleri en yüksek olan taraf/kesimdir ve 100 tam puan üzerinden 68 puan alarak ilk sıraya yerleşmişlerdir. Bu tür bir sonucun çıkması (taraflar içinde 1. olmaları) beklenen bir durumdur. Çünkü bu kesimin temel uğraşı alanı mali tabloları derinlemesine okumayı ve anlamayı gerektirir. Taraflar içerisinde mali tablo okuryazarlık düzeyi en yüksek çıkan kesim olmasına rağmen 100 tam puan üzerinden düşünüldüğünde aldıkları puan çerçevesinde mali tablo okuryazarlık düzeyinin beklenenin biraz altında olduğu değerlendirilebilir.

SMMM'lerin verdikleri görüşlerin puan toplamı 64 olarak hesaplanmıştır. Bu puanın mali tablo okuryazarlık düzeyini orta seviyede karşıladığı görülmektedir. SMMM olabilmek için en az lisans mezunu olmak, 3 yıllık stajı başarı ile tamamlamak ve yeterlilik sınavından başarılı olmak gerekmektedir. Özetle SMMM'lik yoğun bir teorik bilgiyi ve uygulama becerisini gerektirmektedir. Dolayısıyla SMMM'lerin mali tablo okuryazarlık düzeylerinin orta düzeyde olması düşündürücüdür. Onların yoğun iş temposu ile çalıştıkları ve bu durumun teorik bilgi düzeylerinin artmasına engel olduğu söylenebilir.

İşletme yönetici-sahiplerinin mali tablo okuryazarlık düzeylerinin değerlendirmesinde ise verilen cevapların puan toplamı 0 (sıfır) olarak hesaplanmıştır. 100 tam puan üzerinden değerlendirildiğinde işletme yönetici ve sahiplerinin mali tablo okuryazarlık düzeylerinin çok düşük olduğu söylenebilir. Elbette onların mali tablo okuryazarlık düzeylerinin SMMM'ler veya banka kredi temsilcileri düzeyinde olması beklenmez. Ancak mali tablo okuryazarlık düzeyinin bu kadar düşük çıkması da üzücüdür. Araştırmanın, özellikle bilanço esasına tabi ve personel

sayısı en az 10 ve üzeri olan işletmelerde yürütüldüğü ve bu tür işletmelerde çok sayıda ve sürekli olarak önemli finansal kararlar alınmaktadır. Okuryazarlık seviyesinin bu düzeyde olması alınacak kararların isabet derecesini azaltacaktır. Bu sonuçtan hareketle işletme yönetici ve sahiplerinin finansal kararlar öncesinde muhakkak SMMM'lerden veya konu ile ilgili birimlerden destek almaları ve ayrıca mali tablo okuryazarlık düzeylerini artırıcı eğitimlere katılmaları yerinde olacaktır.

Sonuç

Mali tablolar, işletmelerin finansal durumlarının görülebilmesi ve faaliyet sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla hem işletme yöneticileri hem banka kredi temsilcileri hem de SMMM'ler için çok kritik öneme sahiptir. Karar alıcıların yerinde ve doğru karar almaları, ellerine geçecek bilginin gerçeklik (doğruluk) oranına ve yöneticilerin bilgi düzeyine veya ilgililerden destek almalarına bağlı olacaktır. Mali tablolarda yer alan bilgilerin doğruluğunun önemi, karar verme aşamasında anlaşılmaktadır. Yanlış bir veri seti ile doğru bir karar alınması çok mümkün görülmemektedir.

Mali tablolar, işletme yöneticilerine, ortaklarına veya finansman desteği sunarak yatırım desteğinde bulunmak isteyen kişi veya kurumlara hatta bütün kamuoyuna sunulmaktadır. Bu yüzden mali tabloların karar verme ve alınacak kararları etkileme ihtimali oldukça yüksektir. Mali tabloların düzenlenmesi asıl ihtiyacın giderildiği anlamını taşımaz. Mali tabloların düzenlenmesi kadar, tabloların analiz edilmesi ve yorumlanması da ciddi önem arz etmektedir. Analiz sonucu hesaplanan rakamların ve ulaşılan değerlerin tek başına bir anlamı bulunmamaktadır. Asıl fark oluşturan durum bu verilerin ne anlam ifade ettiğini bilmektir. Bu da mali tablo okuryazarlığıyla ilgilidir. Mali tablo okuryazarlığı; asgari muhasebe ve finans bilgisine sahip kişilerin, mali tablolara bakmak suretiyle işletmelerin finansal ve faaliyet durumları hakkında bir görüşe, karara ve düşünceye sahip olabilmeye yeteneklerini ifade etmektedir. Bu okuryazarlıkta önemli olan husus temel muhasebe ve finans bilgisine sahip olunmasıdır. Aksi halde çok teknik bir alan olan muhasebe ve finans bilgileri anlaşılacaktır. Mali tablo okuryazarlığı olmayan veya az olan bilgi kullanıcıları işletme hakkında yeterli bilgiye sahip olamayacaktır.

Araştırmaya ait bilgiler ve araştırma sonucunda elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir:

- Bu çalışmada, mali tabloların içerdiği bilgilerin ne kadar önemli olduğu; işletme yönetici- sahiplerinin, serbest muhasebeci mali müşavirlerin ve banka kredi temsilcilerinin mali tablolarda yer alan bilgileri nasıl algıladıkları, anladıkları, değerlendirdikleri ve ifadeler için belirttikleri görüşlerin teorik temele uygunluğunun analizi üzerinde durulmuştur.
- Araştırma amacına ulaşmak için anket yöntemi kullanılmış ve anketler Sivas il merkezi ile Şarkışla, Suşehri, Divriği ve Gürün ilçelerinde 2022 yılı Temmuz ayında uygulanmıştır.
- Anket formunu, 153'ü banka kredi yetkilisi; 139'u SMMM ve 86'sı da işletme sahip ve yöneticileri olmak üzere toplam 378 katılımcının doldurduğu anketler analize uygun bulunmuş ve uygulama çoğunlukla yüz yüze gerçekleştirilmiştir.
- Ankette yer alan araştırma amacına uygun toplam 28 ifadenin banka kredi temsilcileri 18'ine; SMMM'ler 16'sına ve işletme yönetici ve sahipleri ise 0 (sıfır) tanesine teoriye uygun görüş bildirmişlerdir.
- Yapılan değerlendirme ve puanlama sonucunda banka kredi temsilcileri toplam 68;

SMMM'ler toplam 64 ve işletme yönetici ve sahipleri ise 0 puan almıştır. Buna ve tarafımızdan geliştirilen mali tablo okuryazarlık düzeyi ölçeğine göre mali tablo okuryazarlık düzeyinin banka kredi temsilcilerinde "yüksek", SMMM'lerde "orta" ve işletme yönetici- sahiplerinde ise "çok düşük" olduğu görülmüştür.

- Muhasebeye/mali tablolara yansımaları gerektiği halde yansımayan veya henüz muhasebeye konu olmayan bilgilerin varlığının ve uygulamanın konu ile ilgili teorik temelden teoriden zaman zaman ayrışmasının bir sonucu olarak ifadelere verilen görüşlerin teorik temelden uzaklaşabildiği ve bu durumun özellikle işletme yöneticisi-sahibi tarafında daha baskın bir hal aldığı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

- Araştırma sonucunda işletme yetkilileri grubunun mali tablo okuryazarlık düzeyinin çok düşük çıktığı tespit edilmiştir. Bu sorunu gidermek veya azaltmak adına üniversiteler ve TÜRMOB'a bağlı odalar anlaşma yaparak mali tablo okuryazarlığı ile ilgili eğitim materyalleri oluşturabilir ve özellikle bilanço esasına tabi işletme yönetici ve sahiplerine bu eğitim verilebilir.
- Çalışmada özellikle işletme yönetici ve sahiplerinin mali tablo okuryazarlık düzeylerinin çok düşük olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle bilanço esasına tabi işletme açan ya da işletmesi bilanço esasına seviyesine ulaşan işletme yönetici ve sahiplerine işletmelerini açma aşamasında ve/veya sonrasında örneğin muhasebe meslek odaları, üniversiteler ve ilgili kurumlar aracılığıyla mali tablo okuryazarlık düzeylerini artıracak -gönüllülük esasına dayalı- sertifika programı veya seminer programları düzenlenebilir. Hatta bu tür sertifika veya seminere katılım belgesi sahiplerine çeşitli teşviklerden daha kolay erişim de sağlanabilir.
- SMMM olabilmek için girilecek sınavlarda, mali tabloları okuyabilme düzeyini artırıcı mali analiz ağırlıklı sorulara daha çok yer verilebilir. Bu açıdan SMMM'lerin analiz kabiliyetlerinin daha artacağı düşünülmektedir.
- Bu araştırma çok taraflı ve karma yöntem içerdiğinden evren dar tutulmuştur. Benzer bir araştırmanın, sonuçların genellenmesi açısından daha geniş evrende yapılması düşünülebilir.

Kaynakça

- Akdoğan, N., & Tenker N. (2001). Finansal tablolar ve mali analiz teknikleri. Ankara: Gazi Kitabevi. ISBN: 975-7313-36-X
- Arat, E. (2005). Finansal analiz aracı olarak oranlar ilkeler ve yorumlar. İstanbul: Marmara Üniversitesi Nihat Soyer Eğitim Vakfı Yayınları. No: 531/764. ISBN: 975-7697-47-8
- Arslan, R., & Demir, G. (2022), G-Power ve Minitab uygulamalı örnekleme yöntemleri. Ankara: Nobel Akademik Yayınları
- Arslan, Ö. (2020). Üniversite öğrencilerinde finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 227-257. <https://doi.org/10.33437/ksusb.556576>
- Aydın, S., & Sumer, S. (2023). Bireysel yatırımcıların öz-kontrolleri ile finansal güvenlikleri arasındaki ilişkiye finansal okuryazarlığın düzenleyici rolü: Borsa İstanbul üzerine kanıtlar. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 98, 141-154. <https://doi.org/10.25095/mufad.1215213>
- Bakır, H., & Şahin, C. (2009). Yöneticiler için finansal tablolar analizi. Ankara: Detay Yayıncılık. ISBN: 978-9944-223-93-5
- Bektöre, S., Çömlekçi, F., & Sözbilir, H. (2015). Mali tablolar analizi, Nisan Kitabevi, ISBN: 978-975-6428-28-3
- Coşkun Erdoğan, D., & Erdoğan, S. (2018). Finansal okuryazarlık düzeyinin ölçülmesi ve finansal eğitimin finansal okuryazarlık düzeyi üzerine etkisi: Şırnak Üniversitesi örneği. *Injosos Al-Farabi International Journal on Social Sciences/ Al-Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 138-159. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/farabi/issue/33998/390231>
- Çabuk, A., & Lazol, İ. (2016). Mali tablolar analizi. Bursa: Ekin Yayınevi. ISBN: 978-605-327-422-3
- Çetiner, E.(2000). İşletmelerde mali analiz, Ankara: Gazi Kitabevi. ISBN: 975-7373-64-5
- Demir, M., & Elden Ürgüp, S. (2022). İhtiyaç kredisi talepleri anında finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi: Sivas ilinde bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 94, 73-90. <https://doi.org/10.25095/mufad.1040064>
- Gençtürk, M. (2008). İşletmelerin finansal tabloları kullanım amacı ve düzeyini belirlemeye yönelik muhasebe meslek mensuplarının tutumları üzerine bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi SBE Dergisi*, 56-72. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kosbed/issue/25705/271242>
- Gouws, D., & Shuttleworth, C. C. (2009). Financial literacy an interface between financial information and decision-makers in organizations. *Southern African Business Review*, 13(2),141-165. Erişim adresi: <https://www.ajol.info/index.php/sabr/article/view/76338>
- Gümüş, U.T., & Dağdelen, T. (2017). Finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi ve Aydın ilindeki serbest muhasebeci mali müşavirler üzerine bir uygulama. *Researcher: Social Science Studies*, 5(10), 408-433. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/researcher/issue/66628/1042634>
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2015). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık. Erişim adresi: <https://kgk.gov.tr>
- Jeffrey L. C., Karen M.Y., Lai, & Steven, X. (2016). The volatility of return revision and financial statement literacy in emerging markets: the case of cross-listed Chinese firms. *Journal of Business Finance & Accounting*, 43(5-6), 575-596. <https://doi.org/10.1111/jbfa.12180>
- Kalmış, H., & Dalgın, B. (2010). Muhasebe bilgilerinin karar almada kullanımının önemi ve çanakkale'de faaliyet gösteren sanayi işletmelerinde bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 46, 112-128. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mufad/issue/35625/395939>
- Karacan, S., & Günce, N. (2018). Meslek yüksekokullarında mali tablo okuryazarlığın öğrenci perspektifinde değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(58). 698-706. <https://doi.org/10.17719/jisr.2018.2584>

- Kartal, M., & Bardakçı, S. (2018). SPSS ve AMOS uygulamalı örneklerle güvenilirlik ve geçerlik analizleri. Ankara: Akademisyen Kitabevi
- Kendirli, S., Kaya, M., & Isleyen, A. (2021). Determination of financial literacy level: a study on Hitit University Faculty of Economics and Administrative Sciences students. *Journal of Economic Development, Environment and People*, 10(4), 29-41. <http://dx.doi.org/10.26458/jedep.v10i4.714>
- Klapper, L., & Lusardi, A.(2020). Financial literacy and financial resilience: evidence from around the world. *Financial Management*, 49(3), 589-614. <https://doi.org/10.1111/fima.12283>
- Krishnen, K. (2018). Knowledge and attitudinal factors influencing malaysian individual investors' annual report financial statements usage. Faculty of Business and Accountancy University of Malaya Kuala Lumpur.
- Kocabıyık, T., & Teker, T. (2018). Finansal okuryazarlık: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 117-144, <https://doi.org/10.30692/sisad.440645>
- Lusardi, A., & Mitchell, O.S. (2014). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. *Journal of Economic Literature*, 52(1), 5-44. <http://dx.doi.org/10.1257/jel.52.1.5>
- Monay. <https://monay.com.tr/blog/finansal-okuryazarlik-nedir-temel-kavramlariyla-birlikte-119>
- Niu, G., Zhou, Y., & Gan, H. (2020). Financial literacy and retirement preparation in China. *Pacific-Basin Finance Journal*, 59. <https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2020.101262>
- Sandal, A., & Yalçın, Z. (2020). SMMM'lerin finansal okuryazarlık ve finansal tablo okuryazarlık düzeyinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Tunceli ve Elazığ örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (4), 2216-2230. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1110572>
- TCMB. Erişim adresi: <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Egitim-Akademik/Terimler+Sozluqu/>
- Tekin, H. (1987). Eğitimde ölçme ve değerlendirme. Ankara: Mesa Yayınları
- Teyyare, E., Ayyıldız, B., Dirican, H., Zıvalı, B.S., & Renkli, B. (2018). İktisadi ve mali okuryazarlık üzerine bir araştırma: Abant İzzet Baysal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Örneği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(1), 99-120. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/529393>
- Yatbaz, A., & Çatıkkaş, Ö. (2019). Muhasebe ve finans okuryazarlığı: karşılaştırmalı bir çalışma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Özel Sayı, 161-170. <https://doi.org/10.25095/mufad.606011>
- I Seri No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 26.12.1992